Florin Alin Sava
Psihologia validată ştiinţific. Ghid practic de cercetare în psihologie
2013, Polirom, 368 p.

Una dintre cele mai semnificative probleme cu care se confruntă psihologia la ora actuală este aceea a confuziei în gândirea publicului (şi, din păcate, a unor practicieni) cu privire la gradul de adevăr al unor afirmaţii conexe domeniului psihologiei. De exemplu, aproape toată lumea a auzit de mitul "*Oamenii utilizează doar 8% din capacitatea creierului*", o afirmaţie pe cât de scurtă, pe atât de falsă. Desigur, această problemă nu este specifică doar psihologiei, ci şi altor ştiinţe. Astfel, tratamentele homeopatice au din ce în ce mai multă popularitate în defavoarea tratamentelor medicinale (Singh şi Ernst, 2008), iar aproape fiecare ziar conţine o rubrică destinată astrologiei în timp ce foarte puţine reviste oferă măcar o rubrică lunară destinată astronomiei (Sagan, 2002).

Cu toate acestea, demersurile pseudoştiinţifice pot fi considerate mai pregnante în domeniul psihologiei, parţial datorită mediatizării distorsionate a unor rezultate ştiinţifice, parţial din lipsa unei abordări critice sau a unor concepte şi metode care se bazează pe puţine dovezi empirice. Această carte încearcă să răspundă nevoii de popularizare a ceea ce înseamnă cu adevărat un demers ştiinţific în domeniul psihologiei, mai ales în rândul practicienilor, în speranţa de a-i ajuta să realizeze măsura în care rezultatele unui studiu pot fi văzute ca având dovezi empirice în favoarea unei abordări, dar şi dacă această abordare este sau nu validată ştiinţific.

Nu întâmplător domnul Sava a decis să abordeze această temă, având în vedere interesele sale pentru metodologia cercetării în psihologie, interese ce s-au materializat în 2004 în cartea "*Analiza datelor în cercetarea psihologică*", manual aflat acum la cea de-a doua ediţie.

"**Psihologia validată ştiinţific. Ghid practic de cercetare în psihologie**" este structurată în două părţi, având în total opt capitole. Prima parte, intitulată "Fundamentele cercetării ştiinţifice în psihologie", alcătuită din primele trei capitole, se axează, în prima fază, pe educarea cititorilor cu privire la distincţiile dintre psihologia ştiinţifică şi cea pseudoştiinţifică, descriind în detaliu indicatorii unei abordări pseudoştiinţifice, respectiv al unei abordări ştiinţifice. Trebuie subliniat faptul că, deşi această carte este adresată persoanelor care au deja un bagaj informaţional din sfera psihologiei, exprimarea suficient de laică şi conţinutul deosebit de important al primului capitol fac ca acesta să poată fi citit şi de către persoane care au o formare educaţională conexă domeniului.

Cel de-al doilea capitol vizează direct practicienii, prin descrierea în detaliu a informaţiilor necesare pentru a evalua dovezile unei intervenţii, de la elaborarea unei piramide de încredere a dovezilor studiilor până la a descrie criteriile necesare pentru a evalua un instrument psihologic. Un aspect plăcut al acestui capitol este că informaţiile relevante sunt trecute şi în cadrul unor casete, astfel încât dacă o persoană doreşte să găsească rapid criteriile minimale pentru a evalua dacă o intervenţie este sau nu validată ştiinţific poate face asta, fără a citi neapărat şi restul capitolului.

Dacă primele două capitole aveau un grup ţintă mai larg, capitolul 3 este destinat în mare parte persoanelor interesate în a desfăşura activităţi de cercetare în psihologie. Cu toate acestea, acest capitol cuprinde informaţii esenţiale cu privire la gradul de generalizare a concluziilor în funcţie de obiectivul studiului în cauză, dar şi la elementele de validitate ale studiului. Acest fapt ar trebui să fie de interes şi pentru persoanele care nu doresc să se implice în cercetare, dar care doresc să îşi dezvolte gândirea critică pentru a discerne care afirmaţii sunt valide.

Tot în cadrul acestei părţi, se aduc argumente pentru utilizarea abordării ştiinţifice dar se discută şi consecinţele abordării pseudoştiinţifice. În timp ce autorul descrie consecinţele financiare şi etice ale intervenţiilor pseudoştiinţifice, cel mai important contra-argument în opinia mea este cel al „pătării" reputaţiei psihologiei ca domeniu ştiinţific. Atâta timp cât există abordări pseudoştiinţifice ale căror rezultate pot fi contestate pe bună dreptate, psihologia riscă să devină un domeniu marginalizat. De exemplu, dintr-o simplă cercetare pe un motor de căutare a termenilor "psihologie pseudoştiinţă" (engl. psychology pseudoscience) se va descoperi că printre primele rezultate apare întrebarea "este psihologia o pseudoştiinţă?", fapt ce nu se întâmplă atunci când se alătură cuvântul "medicină" sau "fizică" pseudoştiinţei.

Partea a doua vine în completarea celui de-al treilea capitol prin detalierea tipurilor de studii care pot fi desfăşurate în cercetarea psihologică.

Ceea ce trebuie menționat este că, deși această parte poate fi considerată un adevărat manual de care un cercetător are nevoie pentru a-și desfășura activitatea, complexitatea ridicată a temelor abordate este atenuată de abundanța de exemple, dar și a casetelor-sumative menționate deja, care vin în ajutorul cititorului. Astfel, în cadrul acestei părți, autorul descrie pas cu pas aspectele care trebuie luate în considerare în cercetare, pornind de la studiile experimentale și non-experimentale (capitolul 4 și respectiv 5), continuând cu studiile de evaluare economică a serviciilor psihologice (capitolul 6) și, în final, descriind studiile meta-analitice (capitolul 7). De remarcat este că ultimul capitol (capitolul 8) este destinat, în principal, standardelor de publicare a studiilor, ceea ce se dovedește a fi de foarte mare utilitate, având în vedere faptul că pentru fiecare secțiune a unui articol care urmează a fi publicat sunt descrise recomandările autorului, dar sunt date și exemple detaliate.

În cadrul acestei cărți, Florin Alin Sava demonstrează faptul că, deși este mult mai facilă apelarea la practicile pseudoștiințifice pentru a argumenta că o intervenție este validă, singurul mod de a atesta că aceasta are efecte benefice reale este prin a avea o practică fundamentată în dovezi validate științific, indiferent că este vorba despre domeniul psihologiei clinice sau cel al psihologiei organizaționale. Astfel, psihologii au de ales între a fi un ”psiholog de fotoliu” (engl. armchair psychologist) care utilizează psihologia de simț comun, apelează la impresii și la autoritate sau un psiholog autentic ale cărui decizii se bazează pe dovezi documentate ştiinţific. Un prim pas înspre cea de-a doua opțiune poate fi acela de a citi această carte.

Nastasia Sălăgean
Departamentul de Psihologie
Universitatea de Vest, Timișoara

Peter G. Northouse
Leadership: Theory and Practice – Sixth Edition
2013, Editura Sage , 481 p.

Începând cu anul 1900, leadership-ul sau știința conducerii ale cărui rădăcini pot fi întâlnite pe vremea lui Aristotel, a captat interesul cercetătorilor. Astfel, până în prezent au fost dezvoltate până la 200 de definiții ale conceptului leadership, dar și diferite teorii. Cartea **Leadership: Theory and Practice** – Sixth Edition, a cărei temă este clar evidențiată încă din titlu, are ca scop să îl ajute pe cititor să înțeleagă aplicabilitatea conceptului de leadership, dar și teoriile sale – fie ele mai simple sau mai complexe.

Peter G. Northouse, autorul acestei cărți, ce activează de 30 de ani în acest domeniu, a editat și cartea Leadership: Concepts and Practice, dar a fost și coautorul cărții Health Communication: Strategies for Health Professionals (3rd. Ed.). Prin intermediul volumului Leadership: Theory and Practice – Sixth Edition se aduc în lumină noi cercetări, descoperiri și informații din domeniul leadership-ului, dar și o imagine despre cum poate fi leadership-ul aplicat în viața reală.

Fiind a șasea ediție a cărții, aceasta se diferențiază de celelalte prin informații noi, dar și printr-un capitol nou „Leadership-ul Supușilor”. Cartea este împărțită în 16 capitole, cărora autorul le-a acordat același nivel de atenție.

În primul capitol este analizată necesitatea unei prezentări ample a leadership-ului, trasând anumite direcții cu privire la modul în care prezentarea se va realiza. De exemplu, clarifică problema definirii conceptului leadership, oferind definiția care elucidează acest proces, dar și diferențiază între liderii numiți de către conducere (engl. assigned leadership) și cei care se remarcă prin intermediul grupului (engl. emerged leadership). Cu toate că realizează această diferențiere, teoriile prezentate în continuare sunt specifice ambelor tipuri.

Capitolele 2, 3, 4 și 5 sunt dedicate abordărilor leadership-ului – abordarea trăsăturilor, abordarea competențelor, abordarea stilului, abordarea situațională. Fiecare dintre aceste abordări prezintă puncte tari și puncte slabe, iar autorul are grijă să le evidențieze. De exemplu, abordarea trăsăturilor consideră trăsăturile definitorii pentru a fi lider ca fiind înnăscute, în timp ce abordarea competențelor susține că orice om poate ajunge lider prin dezvoltarea unor competențe specifice, dar cu toate acestea menționează și importanța atributelor individuale – fapt care evidențiază slăbiciunea teoriei. Celelalte două abordări, însă, acordă mai mare importanță la ceea ce liderul poate face pentru a reuși – abordarea stilului – și